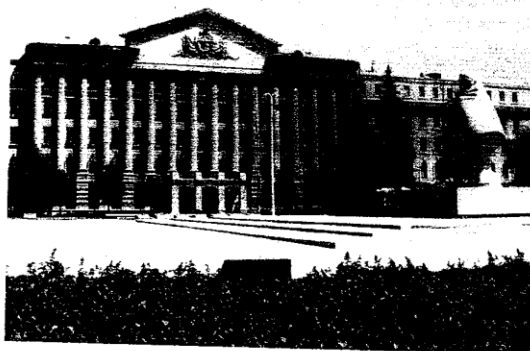

Науковий ВІСНИК

4, 2004

Науковий ВІСНИК

Національної
академії
внутрішніх
справ
України

Науково-теоретичний журнал • Виходить 6 разів на рік • Заснований 1996 року • Засновник Національна академія внутрішніх справ України

• Свідцтво про державну реєстрацію серія КВ № 1922 від 25 березня 1996 року (перереєстровано 16 лютого 1998 року серія КВ № 3065)

• Включений до переліку № 1 фахових видань ВАК України з юридичних наук (Бюлетень ВАК України, 1999, № 4) • Рекомендовано вченою радою Національної академії внутрішніх справ України

4

2004

Редакційна колегія:

Я.Ю. Кондратьєв (голова),
Є.М. Моїсєєв (заступник голови),
В.І. Шахун (заступник голови),
О.М. Джужа (заступник голови),
І.С. Додонова
(відповідальний секретар),

В.І. Барко,
В.В. Василевич,
П.А. Воробей,
О.І. Гапаган,
О.І. Гвоздік,
А.В. Іщенко,

Р.А. Калюжний,
А.М. Колодій,
М.В. Костицький,
Л.В. Кравченко,

В.С. Кузьмічов,
П.П. Михайленко,
О.Г. Мурашин,
Д.Й. Никифорчук,

І.В. Опришко,
М.І. Павленко,
П.П. Підюков,
Ю.І. Римаренко,

В.П. Столбовий,
В.Д. Сущенко,
М.М. Хлонь,
С.С. Чернявський,

М.Є. Шумило

• Редакційна колегія не зовжди поділяє позицію авторів

• За точність викладеного матеріалу відповідальність покладеться на автора

• Зміни тексту та скорочення, що впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування вносяться редакцією без узгодження з автором

• Рукописи не рецензуються і не повертаються

• Листування з авторами ведеться на сторінках журналу

• При передруку матеріалів посилання на "Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України" обов'язкове

Адреса редакції: 03035, Україна,
м. Київ-ГСП,
пл. Солом'янська, 1
Тел.: (044) 245-94-91

© Національна академія внутрішніх справ України, 2004.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Національна академія внутрішніх справ України

Науковий ВІСНИК

Національної
академії
внутрішніх
справ
України

Науково-
теоретичний
журнал

4
2004

ЗМІСТ

КОНДРАТЬЄВ Я.Ю. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ		СЮР Н.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС	81
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ		БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	
БАРКО В.І., КОНДРАТЬЄВ П.Я., ЛУПАЛО О.А. КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО УПРАВЛІННЯ. ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ	12	КОВАЛЕНКО В.В. ДОСВІД БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	89
ОСАДЧИЙ В.І. ПОНЯТТЯ „ПРЕДСТАВНИК ВЛАДИ“	24	НАСИЛИНЧУК В.І. ЗАПОБІГАННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ ПІДРОЗДІЛАМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ	102
ГУСАРЕВ С.Д. ДІЯЛЬНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННЯХ ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ	30	КАРПОВ Н.С. БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ І ПРАВА ОСОБИ	110
КОЛПАКОВ В.К. АДМІНІСТРАТИВНА РЕФОРМА І ДЕЛІКТНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	40	ПІЩЕНИЧНИЙ В.Г. НАРКОТИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ	120
МІРОШНИК Ю.П. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ	51	ІКОНДЖАРЕНКО К.Є. КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВІЛАСНОСТІ	126
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ		ПРАВА ЛЮДИНИ І НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	
ШАПОВАЛ В.І. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПРОФІЛАКТИКИ І ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ОХОРОНИ ПРИ МВС УКРАЇНИ	57	ОЛІЙНИК А.Ю. РОЛЬ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ У НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСНОВНИХ СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	131
НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ		ЛЕМІДЕНКО В.О. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЙ „ПРАВА“, „СВОБОДИ“ ТА „ОБОВ'ЯЗКИ“ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА	141
КОНСТАНТИНОВ С.Ф., ЗІНИЧ В.М. АДМІНІСТРАТИВНЕ ВИДВОРЕННЯ: ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАСТОСУВАННЯ	65	ТЮРИНА О.В., ПІДЮКОВА Т.Л. ОХОРОНА ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЯК КРИТЕРІЙ ДЕМОКРАТИЧНОСТІ ДЕРЖАВИ	150
ТАЛКІН І.Г. МІЖНАРОДНІ ПОДАТКОВІ УГОДИ: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА	72	ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	
		САВЧЕНКО А.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ФЕДЕРАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА США	157
		СОЛОНЕНКО О.М. ФУНКЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ	163
264			265

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Розглянуто криміналістичні проблеми розслідування злочинів у сфері інтелектуальної власності та окремі її види, за порушення яких, передбачено кримінальну відповідальність.

Алежний захист права власності, до якого належить право на продукт інтелектуальної власності, є однією з основних передумов розвитку демократичного суспільства. Згідно зі ст. 54 Конституції України „Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної творчості; ніхто не може використовувати або поширювати без його згоди за винятком, встановленим законом” [1, с. 136]. Громадянам нашої держави гарантується свобода літературної, художньої наукової і технічної творчості, захист їхніх авторських, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Також Конституція встановлює, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності [1, с. 107]. Тому держава прагне до створення гарантій забезпечення зазначених прав громадян. Питанням захисту прав інтелектуальної власності приділяється в Україні значна увага. Всього кілька років як прийнято низку законів; у сфері інтелектуальної власності в Україні: Закони України „Про авторське право та суміжні права” від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ та з змінами — 11.06.2001 р. № 2627-ІІ; „Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм” від 23.03.2000 р. № 1587-І; „Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15.12.1993 с № 3689-ХІІ; „Про охорону прав на зазначення походження товару” від 16.06.1999 р. № 752-ХІУ; „Про захист від недобросовісної конкуренції” від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР; „Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 15.12.1993 р. № 3688-ХІІ; „Про охорону прав на промислові зразки” від 15 грудня 1993 р.; „Про племінне тваринництво” від 15 грудня 1993 р.; „Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності” від 04.07.2002 : № 34-УІ. Одним з важливих кроків на шляху забезпечення дієвого механізму захисту прав інтелектуальної власності став Указ Президента України

„Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності” від 27.04.2001 р., № 285/2001. Зазначені закони та нормативні акти діють не так давно, тож досвід їх застосування незначний і ніким ще не узагальнювався, тому наукових висновків щодо практики їх застосування фактично не зроблено.

Незважаючи на таке досконале законодавче врегулювання правовідносин у цієї сфері, останнім часом значно збільшилася кількість порушень різних форм інтелектуальної власності, які завдають суттєвих матеріальних збитків її власникам та державі. Слід зазначити, що питання криміналістичного забезпечення права інтелектуальної власності фактично не піддавалися науковому дослідженню і узагальненню. Законодавець лише в 2001 році встановив кримінальну відповідальність за протиправне використання результатів інтелектуальної діяльності особи, а до Кримінального кодексу України було внесено кілька статей, що врегульовують ці питання. Така ситуація склалася через відсутність належних теоретичних розробок проблеми розслідування злочинів проти інтелектуальної власності, незначна практика протиправних дій щодо яких встановлено кримінальну відповідальність, відсутність досвіду розслідування зазначених злочинів тощо. Однак норми КК, що встановлюють кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності та КПК, що встановлюють засоби і методи розслідування, містять немало прогалин, прорахунків та істотних недоліків. Тому постає нагальна потреба наукового дослідження злочинного порушення прав інтелектуальної власності та розробки рекомендацій щодо розслідування злочинів у цій сфері та обґрунтування криміналістичних методів і засобів, необхідних для застосування слідчої діяльності.

Сьогодні Україна має серйозні проблеми щодо реалізації і захисту зазначеного права та в окремих випадках притягнення осіб до кримінальної відповідальності. КК України містить низку статей, які встановлюють кримінальну відповідальність за порушення зазначених прав: відповідальність за порушення авторського і суміжних прав (ст. 176); порушення прав на об'єкти промислової власності (ст. 177); незаконне використання товарного знака (ст. 229). Але вивчення практики застосування зазначених статей і розслідування кримінальних справ потребує розробки рекомендацій щодо діяльності правоохоронних органів для виявлення і розслідування таких злочинів.

Проведений аналіз наукової літератури, вивчення слідчої та судової практики свідчать, що зазначена проблема стає актуальною

для правоохоронних органів держави, а в окремих випадках законодавчі акти не можуть забезпечити надійний захист інтелектуальної власності, тому що нові види порушень з'являються значно швидше ніж відповідальність за них. Тому, крім розробки рекомендацій щодо розслідування злочинів у цієї сфері, постає необхідність у проведенні аналізу Нормативних актів та на підставі їх практичного застосування сформулювати пропозиції щодо вдосконалення матеріального і процесуального законодавства з метою створення ефективних засобів запобігання таких порушень.

Важливу роль у цьому процесі має відіграти криміналістика розробка рекомендацій і методики розслідування злочинів у сфері інтелектуальної власності. Головним завданням криміналістичного забезпечення прав інтелектуальної власності є:

по-перше, попередження та викриття злочинів, пов'язаних з незаконним виробництвом, розповсюдженням та використанням об'єктів авторського права і суміжних прав, промислової власності, а також поширенням останніми роками незаконного використання товарного знака;

по-друге, розробка методів і засобів збору доказів у процесі розслідування кримінальних справ;

по-третє, визначення особливостей застосування спеціальна знань для виявлення злочинів;

по-четверте, щодо узагальнення зазначених завдань — створення методик розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням пре ва інтелектуальної власності, а) кожна із зазначених вище статей К України визначає особливості встановлення факту злочину та доказування у процесі розслідування.

Необхідність розроблення таких рекомендацій зумовлюється тим, що вказані злочини найчастіше завдають збитків державі та особі одночасно; крім того, порушення права особи на результати своєї інтелектуальної праці вимагають від держави створення систем заходів їх захисту. При цьому, криміналістика повинна забезпечити методологічні і тактичні аспекти їх розслідування, створити засоби методики діяльності щодо поновлення прав інтелектуальної власності.

Значні труднощі при розкритті і розслідуванні злочинів у цій сфері спостерігаються при порушенні кримінальних справ, виявленні фактів злочинного посягання на об'єкти інтелектуальної власності, що передбачає розробки рекомендацій щодо діяльності органів дізнання і слідства. Нормативна база та практика використання спеціальних знань у цій сфері визначають актуальність питання щодо проведення

судових експертиз, правильного визначення об'єктів дослідження рекомендацій щодо участі фахівців у процесі розслідування кримінальних справ з метою встановлення фактів, які мають значення для прийняття правильного та обгрунтованого рішення.

Наявність зазначених обставин вимагає наукових досліджень проблеми забезпечення захисту права інтелектуальної власності розробки рекомендацій щодо розслідування злочинів у сфері інтелектуальної власності.

Об'єктом дослідження є форми і види злочинного порушення права інтелектуальної власності особи, тобто результат творчої діяльності, втілений у певну об'єктивну форму і який може бути використаний для задоволення духовних та матеріальних потреб. Для криміналістичного дослідження цього об'єкта слід визначити три напрями: авторське право і суміжні права; об'єкти промислової власності та власність на результати праці; зареєстровані товарні знаки.

Об'єктами авторського права і суміжних прав є літературні письмові твори, комп'ютерні програми, бази даних, аудіовізуальні твори, виконання будь-яких творів, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення. У цій групі слід розрізняти дві підгрупи об'єктів посягання: перша — примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм тощо; друга — програмне забезпечення для інформаційних систем [2, с. 63-64].

Незважаючи на вжиті державою заходи щодо запобігання розповсюдженню аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, кількість злочинів у цій сфері не зменшується. Введення контрольних марок на такі товари не вирішило проблеми. Сьогодні підробляються не лише продукти інтелектуальної власності, а й контрольні марки. В обігу постійно знаходиться значна кількість аудіо-, відеокасет та компакт-дисків, маркованих контрольними марками [3, с. 87]. Для ефективної протидії таким злочинам необхідне вивчення способів їх учинення, особи злочинця та способів установлення фактів злочинного порушення.

Об'єктом злочинного порушення авторських і суміжних прав є програмне забезпечення для інформаційних систем. Для його визначення найчастіше застосовують термін „комп'ютерне піратство” тобто нелегальне використання в будь-якій формі програмних продуктів, що здійснюється без дозволу правовласника. Ними прийнято вважати виробників та розповсюджувачів, а не кінцевих користувачів. Проте більшість користувачів персональних комп'ютерів у нашій державі

Найпоширенішими способами вчинення таких злочинів є: виготовлення примірника програмної продукції шляхом запису на компакт-диск та наступне к розповсюдження; встановлення нелегальних примірників програм для комп'ютерів на жорсткий диск і продаж цих комп'ютерів разом з таким програмним забезпеченням та розповсюдження контрафактних примірників комп'ютерних програм з використанням мережі інтернет. Така діяльність останнім часом набуває дедалі більшого поширення, зокрема й через те, що не всі споживачі усвідомлюють її протиправний характер.

Об'єктами промислової власності є: винаходи, знаки для товарів і послуг, промислові зразки, корисні моделі, фірмові найменування, кваліфіковане зазначення походження товару тощо.

Об'єктами права на товарні знаки є зареєстровані товарні знаки чи найменування, що свідчать про належність результатів наукових і промислових розробок та товарів, які випускаються під такими знаками, певній особі та заборона на їх розповсюдження без спеціального дозволу [5, с. 12].

Останні два об'єкти найчастіше об'єднуються загальним способом дій злочинців та особливостями встановлення фактів злочинного порушення і розслідування. Реалізація у торговельній мережі фальсифікованих товарів із незаконним використанням зареєстрованих знаків для товарів і послуг, крім небезпеки, яка криється у споживанні населенням указаних товарів продовольчої групи, завдає шкоди виробникам цих товарів і послуг. Останніми роками реєструються численні факти реалізації фальсифікованих товарів через розвинуту мережу оптової та роздрібної торгівлі, незаконного використання знаків для товарів і послуг відомих вітчизняних та іноземних виробників. Лише в цьому році в Україні проведено кілька масштабних операцій з виявлення фактів незаконного вироблення підакцизних товарів, за результатами яких порушено понад 30 кримінальних справ. Поширення таких злочинів завдає величезних збитків державі та законним виробникам продукції.

Дослідження проблеми розслідування злочинів у сфері інтелектуальної власності є необхідною й актуальною для сьогодення. Це зумовлюється значним поширенням таких злочинів, збільшенням збитків, що завдаються державі і громадянам, які є власниками такої продукції. Крім того, такі злочини, найчастіше виходять за межі однієї держави і завдають шкоди не лише її громадянам, це; у свою чергу, входить до сфери зовнішньої політики різних держав, що призводить до суттєвих конфліктів та негативної оцінки правоохоронної системи окремої держави. Тому для нашої держави

сьогодні актуальним є дослідження криміналістичних аспектів зазначеної проблеми та її наукова розробка.

Сьогодні в Україні наявні механізми правового забезпечення прав інтелектуальної власності. Але для виконання поставлених перед органами внутрішніх справ завдань щодо забезпечення захисту конституційних прав громадян на інтелектуальну власність, створення сприятливих умов для розвитку українського ринку об'єктів інтелектуальної власності та підвищення ефективності боротьби з правопорушеннями, ця сфера потребує проведення наукових досліджень, правового та організаційного забезпечення їх діяльності, розробки рекомендацій щодо діяльності правоохоронних органів при розслідуванні злочинів у сфері порушення прав інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЕЖРЕЛ

1. *Коментар по Конституції України.* — К: АТ "Книга", 1996.-378 с.
2. *Підпригора О.* Проблеми кодифікації законодавства про інтелектуальну власність // *Українське право.* — 1997. — № 1 (6).
3. *Збірник методичних рекомендацій з питань розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ.* - К: ДП "Друканя МВС України", 2002. - 544 с.
4. *Підпригора О.О.* Законодавство про інтелектуальну власність. — Х.: Консул, 1997. - 188 с.
5. *Мироненко М.М., Карпенко О.Д.* Товарне знаки: практика правово.-охоронї // Реферативний обзор действующего законодательства и практик.-его применения. — К., 1996.
6. *Калюжний Р.А.* Научно-технический прогресе в деятельности правс-охранительных органов. — К, 1990.